

Nr 38.

Ankom till Riksdagens kansli den 20 maj 1912 kl. 1 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion angående införande af republikanskt statskick.

Närvarande: Herrar Bonde, Branting, Trygger, Hagström, Clason, Bellinder, Hellberg, Ekman, von Geijer, Mannheimer, Kjellén, Wavrinsky, Jansson i Djursåstra, Ericsson, Nyström, Edén, Larsson i Västerås, Magnusson, Larsson i Säby och Waldén.

I en inom Andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 318, hafva herrar *Carl Lindhagen, C. Winberg, R. Sandler, Oskar Kloo* och *Nils Helger*, med instämmande i motionens syfte af herrar *O. W. Edbom, J. E. Berglund* och *C. A. Svensson*, hemställt »att Riksdagen ville beträffande *regeringsmakten* pricipiellt uttala sig för afskaffande af den ärftliga *regeringsmakten* samt införande af en statsstyrelse byggd på folkets val (republik), samt hos Konungen begära ett förslag till de ändringar i grundlagarne, som för en sådan tanke förverkligande skulle erfordras.»

Rörande hvad motionärerna anført till stöd för sitt förslag hänvisas till motionen.

Utskottet hemställer,

*Utskottets
yttrande.*

att herr Lindhagens m. fl. ifrågavarande motion måtte af Riksdagen lämnas utan afseende.

Stockholm den 17 maj 1912.

På utskottets vägnar:

CARL CARLSSON BONDE.

Reservationer:

af herr *Hellberg*, som anført:

»Folkets vilja är och har alltid varit statskicketts verkliga grundval i vårt land.

Uttryckt i val, gaf den omedelbart de första konungarna deras makt. Det ursprungliga konungadömet har sålunda haft ett visst republikanskt tycke. Detsamma kan ännu mera sägas om vårt nationella riksföreståndarskap, hvilket under kritiska tider var ett den inhemska folkviljans sätt att häfda sin makt mot ett främmande konungadöme. Och äfven arfriket, konungadömet i egentlig mening, har ytterst sin grund i en akt af folkets vilja och samtycke.

På folkviljan beror det också alltid till sist, om och huru länge ett visst statskick kommer att bestå. Nutidens demokratiska utveckling medför med nödvändighet en successiv minskning i konungamaktens inflytande, och det synes gifvet att den förr eller senare måste utmytna i den republikanska styrelseformen, hvilken erkänner den personliga förtjänstens rätt äfven till landets högsta ämbete samt fullt genomför den folkliga självstyrelsens princip. Detta demokratiens konstitutionella slutmål synes dock i vårt land ännu vara aflägsat. Det kan väl komma att rycka närmare, om det ärftliga konungadömet skulle på allvar försöka att regera mot folkviljan. Men för närvarande är helt visst svenska folkets flertal konungskt sinnadt, och ett om också endast inledande förslag till republikens införande i vårt land saknar därför ännu sin nödiga förutsättning i en allmännare folkmening.

På den grund har jag ansett herr *Lindhagens* förevarande motion icke kunna till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»

af herr *Branting*, med hvilken herrar *Wavrinsky*, *Larsson* i Västerås och *Waldén* instämt, och som anført:

»Redan motionens logiska formlöshet, då den vill hänskjuta till Konungen att uppdraga linjerna för en republikansk statsförfattning, gör densamma otjänlig som utgångspunkt för att allvarligt taga upp den fråga den framkastat. Men därtill kommer, att efter min uppfattning ett problem af den art som ett lands öfvergång från monarki till republik icke bör i en riksförsamling framföras allenast som abstrakt diskussionsämne och icke heller kan godtyckligt göras aktuellt genom en framkastad motion. Tiden att i riksdagen väcka förslag, som syfta till republik, är inne, då händelsernas egen inre logik gifvit det nödvändiga underlaget för att ett sådant yr-

kande kännas på alla håll som hvad det *bör* vara: en allvarlig politisk *aktion*. Ställningen *bör* följaktligen ha utvecklats sig dithän, att republikens införande framstår för en afsevärd del af nationen som icke blott teoretiskt riktigt, utan just af den gifna situationen påkalladt. Ett sådant sakernas läge kan komma hastigt nog, därest en monark skulle i halsstarrigt pockande på sin konungsliga makt resa ett envist motstånd mot en otvetydig och bestämd folkviljas fordringar. Öfvergången kan också måhända komma att ännu en tid undanskjutas, därest den blott blir den definitiva slutakten i den i våra dagar, trots alla tillfälliga återfall, dock oemotståndligt fortgående afskrifningen af guds-nåde-kungadömetts privilegier.

Med denna syn på de förutsättningar, hvilka måste vara åtminstone i någon mån för handen, därest frågan om öfvergång från monarki till republik skall kunna med verkligt gagn för samhällets demokratiska utveckling drivas fram i riksdagen, framstår den af herr Lindhagen m. fl. väckta motionens reella bristfällighet väl så betänkelig som dess formella. Den saknar i denna stund bärande samband med den politiska ställningens verkliga kraf.

Fastän själf republikan har jag alltså, under beklagande att denna fråga nu upptagits på så olyckligt vis, dock icke kunnat i utskottet yrka annat än

att herr Lindhagens m. fl. motion nr 318 icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»
